

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिस्थ

परीक्षा : मे - २०२४

सत्र २ रे

विषय: सामान्य व्याकरण (23E423)

दिनांक : २४/०५/२०२४

गुण : १००

वेळ : स. १०.०० ते १.००

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

- प्र. १. अ) एकम् अनुच्छेदं माध्यमभाषया अनुवदत। (०५)
- १) पुरा किल मगधदेशे क्रूरवृत्तिः भूरिवित्तो नाम नृप आसीत्।
प्रभुत्वामापन्नो धनसम्पन्नो विवेकहीनो युवा स राजा स्वीयां क्रूरां वृत्तिमनुसृत्य सवैरं समाचरति स्म।
- २) एकदा यशोदा पात्रे दधि निधाय मुखेन कृष्णस्य गुणगणं गायन्ती सुचिरं मन्थनपराऽतिष्ठत्।
तेन सा क्लान्ता। तदा प्रादुरासीत् तद्वदनकमले श्रमजनितं स्वेदबिन्दुजालम्।
- आ) एकं श्लोकं माध्यम भाषया अनुवदत। (०५)
- १) चित्ते प्रसन्ने भुवनं प्रसन्नं चित्ते विषण्णे भुवनं विषण्णम्।
अतोऽभिलाषो यदि ते सुखे स्यात् चित्तप्रसादे प्रथमं यतस्व॥
- २) आशाया ये दासास्ते दासा भवन्ति सर्वलोकस्य। आशा येषां दासी तेषां दासायते लोकः॥
- इ) दश वाक्यानि संस्कृतेन अनुवदत।(१२तः१०) (१०)
- १) एका वनात मदोत्कट नावाचा सिंह राहत होता.
- २) गंगा नदीच्या काठावर एक तपस्वी तपाचरण करित आहे.
- ३) संतोष हेच माणसाचे धन आहे.
- ४) नदीच्या निर्मळ पाण्यामधे सर्वांची प्रतिबिंबे दिसतात.
- ५) शेतकऱ्यांचे जीवन अतिशय सरल व निष्कपट असते.
- ६) विद्येची वाटणी भावाभावांमध्ये होत नाही.
- ७) चंद्र आपल्या शीतल प्रकाशाने सर्वांना आनंदित करतो.
- ८) तो भुंगा कमलकोषात अडकला.
- ९) कालिदासाच्या सात सुंदर रचना आहेत.
- १०) उंटाचे नाव क्रथनक होते.
- ११) अमरशक्ती नावाच्या राजाला तीन आळशी पुत्र होते.
- १२) भारतात वर्षा ऋतू श्रावण-भाद्रपद या महिन्यात येतो.
- प्र. २.अ) दश समासान् नामनिर्देशपूर्वक विघटत।(१२तः१०) (२०)
१. सुहृद् २. अधर्मः ३. अयोध्यानगरी ४. शुभानना
५. ईश्वरनिष्ठः ६. प्राचार्यः ७. चित्रकारः ८. यथाक्रमम्
९. देवमनुष्याः १०. भाषान्तरम् ११. मुखहस्तम् १२. विद्यायुक्तः
- आ) वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।(७तः५) (०५)
- १) देवदत्तः फलं खादति।
- २) वीरेण युध्यते।
- ३) दुर्जनाः सज्जनान् निन्दितवन्तः।
- ४) आचार्यः कथां कथयति।
- ५) त्वया कार्यमारभयते।
- ६) अध्यापकः सृष्टिशोभां सुन्दरतया वर्णयति।
- ७) वह्निना सर्वम् अरण्यं दग्धम्।
- इ) दश सन्धीन् साध्यत विघटयत वा। (१२ तः१०) (१०)
१. गतयो भवन्ति २. शक्तिः+नाम ३. नमोऽस्तु ४. वेदाः+तीर्थानि
५. विष्णुशर्मदम् ६. एतत्+ चकार ७. यावज्जीवम् ८. गर्जति+अपि
९. ताञ्छास्त्रविमुखान् १०. साधु+इदम् ११. कन्यैव १२. विधिः+अहो

ई) उपपदविभक्त्यनुसारं रूपाणि लिखत।(७तः५) (०५)

१. बालकः(व्याघ्र)----- भीतः।
२. नद्यः (जनाः)----- जलं यच्छन्ति।
३. गुरुः (विद्यार्थिनः)----- स्निह्याति।
४. अध्यापकः (शिष्याः) ----- विद्यां वितरति।
५. (कृष्ण)----- परितः धेनवः तिष्ठन्ति।
६. (हिमालय)----- गङ्गा प्रभवति।
७. मातामही (नमू)----- कथां कथयति।

उ) रूपपरिचयं लिखत।(१२तः१०) (१०)

१. प्रणम्य	२. अकरवम्	३. भवन्तः	४. एतयोः
५. मधुनी	६. शशी	७. चत्वारः	८. नृत्येयुः
९. मत्स्यै	१०. देहि	११. कुपित्वा	१२. त्वयि

प्र. ३. अ) सूचनानुसारम् उत्तरत।(१२तः१०) (१०)

- १) शिशुः दुग्धं पिबति।(णिजन्तरचनां कुरुत।)
- २) रावणे हते विभीषणो लङ्काधिपतिरभवत्।(यदा-तदा-इत्यनयोः प्रयोगं कुरुत।)
- ३) हरितः सृष्टिः दृष्टिम् आनन्दयति। (अशुद्धिसंशोधनं कुरुत।)
- ४) ग्रामे केचन अधनाः निवसन्ति स्म।(स्म अव्ययं निष्कासयत।)
- ५) शिक्षकः कक्षां प्रविश्य पाठम् अपाठयत्।(पूर्वकालवाचकं निष्कासयत।)
- ६) तथा सुन्दरी शाटिका धृता अस्ति।(शाटिका पदस्य स्थाने वस्त्रम् इति पदे योज्यम्।)
- ७) उद्यानस्य द्वारे एकं खगं सा अपश्यत्।(अधोरेखितयोः शब्दयोः समानार्थके लिखत।)
- ८) त्वं तत्त्वं वेत्सि। (भवत् इति सर्वनाम्नः)
- ९) भोः श्रेष्ठिन्, अलमाशङ्कया। (मा अव्ययं योजयत।)
- १०) घटाः रिक्ताः भरिताः भवन्ति। (वाक्यं द्विवचने लेख्यम्।)
- ११) तदा अहम् आत्मानं सृजामि। (त्वम् इति कर्तृपदं योज्यम्।)
- १२) भवन्तः अत्र आगच्छन्तु। (युष्मद् इति सर्वनाम्नः योग्यं रूपं योजयत।)

आ) सङ्ख्यावाचकानां योग्यरूपाणि लिखत।(७तः५) (५)

- १) (३) बालिकानां नृत्यं पश्य।
- २) महाभारतस्य (१-क्रमवाचक) पर्व आदिपर्व।
- ३) साधुः (१) उटजे निवसति।
- ४) कृष्णपक्षे (४) तिथौ उपवासः भवति।
- ५) कनकं (४) प्रकारैः परीक्ष्यते।
- ६) सप्ताहे (२आवृत्तिवाचक) मन्दिरं गच्छति सा।
- ७) अद्य उपोषणस्य (६-क्रमवाचक) दिवसः।

इ) कंसगतशब्दानां योग्य रूपाणि लिखत।(७तः५) (५)

- १) न्याय्यात् (पथिन्) प्रविचलन्ति पदं न धीराः।
- २) नीले (व्योमन्) श्वेतबलाकाः उड्डयन्ते।
- ३) सङ्गणके (बहु) चित्राणि दृश्यन्ते।
- ४) अहं साधूनां (परित्राण) युगे युगे सम्भवामि।
- ५) (चन्द्रमस) किरणाः शीतलाः।
- ६) उत्तमाः जनाः (रत्नदीप) इव स्नेहं न अपेक्षन्ते।
- ७) (भवत्) अतीव सुन्दर्यः नर्तक्यः।

ई) सूचनानुसारं सर्वाणि रूपाणि लिखत।(३तः२) (१०)

- १) श्री-ईकारान्त स्त्रीलिङ्ग
- २) इदम् सर्वनाम पुंलिङ्ग
- ३) विधिलिङ् पूज्-१० प.प.